

ÉigenWijsheid vertegenwoordigt thuiszittende jongeren

In Nederland gaan duizenden kinderen en jongeren niet naar school. In plaats daarvan zitten ze thuis. In de zoektocht naar oplossingen voor dit grote probleem wordt er vaak over in plaats van met deze jongeren gepraat. Terwijl juist deze groep bij uitstek weet waar het huidige onderwijssysteem tekortschiet. LAKS heeft daarom, in samenwerking met de Number5 foundation, een vertegenwoordiging van thuiszittende leerlingen opgezet. Op 2 juni 2021 is de Adviesraad ÉigenWijsheid gelanceerd.

De adviesraad bestaat op dit moment uit tien jongeren die hebben ervaren hoe het is om vast te lopen in het onderwijs. Ook Melchior Wammes (20 jaar) heeft deze ervaring. Hij vertelt over de elf verschillende scholen en plekken waar hij heeft gezeten. Hij heeft alle niveaus uitgeprobeerd. Van praktijkonderwijs tot en met universiteit. Meestal ging het even goed, maar daarna kwam hij steeds in dezelfde ellende terecht. Onlangs is

hij weer uitgevallen. Melchior volgde, ondanks dat hij geen diploma heeft, een opleiding op de universiteit. De opleiding ging heel goed, het zelfstandig moeten wonen in een verre onbekende stad niet. Hij zoekt nu weer naar een nieuwe passende opleiding. Dat wordt moeilijk want zijn conclusie is: “Het onderwijs past mij niet. Het hangt teveel af van de welwillendheid van de mensen op een school.”

Van betekenis zijn en bijdragen aan verandering

Melchior is sinds de start bij de adviesraad betrokken. Hij zag de oproep en heeft zich opgegeven. Zijn belangrijkste drijfveer is dat hij andere jongeren wil helpen die in een vergelijkbare situatie zitten. “Als thuiszitter ben je erg eenzaam en daarom ben ik actief andere thuiszittende jongeren gaan opzoeken.” Lotgenotencontact is belangrijk. Melchior is bezig een boek te schrijven over dit onderwerp. Hij wil van betekenis zijn en vanuit zijn ervaring anderen helpen en bijstaan. Er moet iets veranderen en daar kan hij via deze adviesraad aan bijdragen.

Door en door verrot

Over die verandering praten we verder door. Wat is er dan nu mis? Melchior is daar duidelijk over: “In het systeem kloppen een aantal zaken niet. Het sluit niet aan op ons of hoe het brein van jonge mensen in elkaar steekt. Met name omdat het veronderstelt dat je je als

leerling op ieder gebied even snel en hetzelfde niveau ontwikkelt. Het slechtste vak bepaalt dus je opleiding. Dat is het niveau dat je moet volgen. Je kwaliteiten en sterke punten mag je niet inzetten en ontwikkelen. Dat demotiveert, want juist daarvan krijgen we energie. Het gemis aan uitdaging in combinatie met de starheid van het schoolse systeem zorgt ervoor dat jongeren uitvallen. Ik ervaar het huidige systeem als door en door verrot.”

Melchior vertelt verder over hoe hij niet meer welkom was op school vanwege ‘gedragsproblemen’. De leerplichtambtenaar vond vervolgens dat Melchior naar school moest of een ontheffing moest aanvragen. Melchior wilde geen ontheffing maar voelde zich onder druk gezet om dit toch aan te vragen. Met als gevolg dat er daarna niemand meer iets deed en niemand zich meer verantwoordelijk leek te voelen. “Dan lig je er dus helemaal buiten en verdwijnt je van de radar.” Meer negatieve ervaringen zoals deze hebben een enorme impact op Melchior gehad, vooral op zijn zelfvertrouwen. Ook heeft hij nog altijd veel last van schooltrauma’s.

Toeziën en meer maatwerk

Wat zou er dan anders moeten en kunnen? Daar hebben de adviesraad en Melchior een duidelijk idee over. Ten eerste moet er veel strenger worden toegezien op scholen en wat daar gebeurt. Er gebeuren dingen op scholen die niet kunnen, maar er wordt niets of weinig aan gedaan. “Hoe sommige scholen nu handelen, zorgt voor trauma’s bij kinderen. Dat mag en kan echt niet.” Ten tweede werkt de leerplichtontheffing vaak averechts. Het zorgt er vaak alleen maar voor dat je als kind uit beeld van het onderwijs raakt. Melchior pleit ervoor om in plaats daarvan in te zetten op gedeeltelijke vrijstelling van verplicht schoolbezoek. Daardoor blijven leerlingen ingeschreven op school, verdwijnen ze niet van de radar en kunnen ze met hulp van de school (en andere betrokken professionals) nog steeds (eventueel online) onderwijs volgen. Melchior vindt dus dat er meer mogelijk zou moeten zijn wanneer een

kind tijdelijk of gedeeltelijk niet naar school kan. Maar nog meer effect ziet Melchior in het veranderen van de structuur van het onderwijs. Bijvoorbeeld door een diploma op verschillende niveaus te kunnen halen. Dan kun je verder leren in waar je goed in bent en dat ook kunt laten zien. En waarom moeten alle kinderen hetzelfde tempo volgen? Hij pleit voor meer mogelijkheden om onderwijs op je eigen tempo te kunnen volgen en ook voor meer keuzeopties in hoe leerlingen willen leren en

les krijgen. Melchior kon het niveau en de aanpak via hoorcolleges op de universiteit goed volgen. En dan te bedenken dat hij in de tweede klas het advies kreeg om naar de praktijkschool te gaan.

“Er moeten meer mogelijkheden zijn als een kind niet naar school kan.”

11 punten plan adviesraad EigenWijsheid

Iedere thuiszitter is er één te veel. Toch kent Nederland nog altijd minstens 15.000 kinderen en jongeren die niet het onderwijs krijgen waar ze recht op hebben. De adviesraad roept ieder die zich inzet voor beter onderwijs op om in actie te komen rond deze 11 doelen:

1. Alternatief voor toetscultuur en prestatiegericht onderwijs.
2. Leerrecht en ontwikkelrecht komen in de wet.
3. Sterke en onafhankelijke steunpunten voor leerlingen.
4. Inclusief en breed hoorrecht voor leerlingen.
5. Mogelijkheid tot toetsing door onafhankelijk expert bij doorverwijzing naar (v)so.
6. Mogelijkheden voor maatwerkdiploma per vak en eigen studietempo bepalen worden uitgebreid.
7. Betere en bredere ondersteuning op scholen, met kleinere klassen.
8. Afschaffing drang- en dwangmaatregelen.
9. Sterke juridische positie leerlingen.
10. Taboes over mentale klachten in onderwijs worden verbroken, aandacht voor schoolveiligheid.
11. Verdienmodel zorgleerling verbreken.

Toekomst: niet meer nodig

We voeren ons gesprek via teams. Melchior is een paar dagen geleden namelijk op de trein gestapt en toert nu door Europa. Hij heeft een rustig plekje in een park opgezocht en we hebben een geanimeerd gesprek. Als we het onderwerp toekomst aanstippen, valt hij stil. Over zijn eigen toekomst en plannen kan hij weinig zeggen. Hij weet het niet. We sluiten ons gesprek af met een blik op de toekomst van de adviesraad. Het afgelopen jaar zijn ze goed van start gegaan. Samen werd gezocht naar: hoe doe je zo'n adviesraad? Met veel mensen en organisaties is kennisgemaakt. Het onderwijsveld is best lastig en ingewikkeld. Melchior noemt het 'een moeras'. De leden van de adviesraad hebben veel geleerd. De komende periode willen ze meer mensen en jongeren betrekken bij de adviesraad en hun rol. Maar hun uiteindelijke doel is dat de adviesraad Eigenwijsheid niet meer nodig is. Er zijn

dan bijna geen thuiszittende jongeren meer, of deze jongeren kunnen zichzelf vertegenwoordigen in hun eigen regio zonder aan de poort te hoeven rammelen.

Wil je eens in gesprek gaan met de raad?
Of heb je andere vragen over dit initiatief?
Stuur een mail naar eigenwijsheid@laks.nl,
dan nemen zij contact met je op!

Auteur: Marieke Boon-Mens

Thema-adviseur passend onderwijs bij Ouders & Onderwijs, lid redactie PO Magazine.

NPO-gelden: ook voor thuiszittende jongeren

AANPAK EN MIDDELEN VOOR LEERLINGEN MET LEERPLICHTONTHEFFING

‘WEL in Ontwikkeling’ is een project van het Nationaal Programma Onderwijs (NPO) voor kinderen die niet ingeschreven staan op een school. Het gaat daarbij om kinderen en jongeren met een vrijstelling van de Leerplichtwet op grond van artikel 5 onder a én om jongeren die niet ingeschreven staan op een school en daar geen vrijstelling voor hebben (absoluut verzuim).

Het doel van het NPO is om herstel en ontwikkeling tijdens en na corona te stimuleren. De NPO-gelden waren in eerste instantie alleen beschikbaar voor leerlingen op een school. Dit terwijl niet-ingeschreven jeugdigen misschien wel perspectief op onderwijs of ontwikkeling hebben als zij hiervoor meer mogelijkheden krijgen. Veel van deze jeugdigen en gezinnen hebben veel meegemaakt en het gaat vaak om complexe situaties. Leren en ontwikkelen kan op veel manieren. Inschrijving in het onderwijs is zeer nastrevenswaardig, maar geen doel op zich. Soms hebben jeugdigen en ouders eigen ontwikkelmogelijkheden ontdekt, maar worden deze niet erkend. Of wordt ontwikkeling en begeleiding (hulp) vanuit de jeugdzorg geboden en niet vanuit het onderwijs. Deze waardevolle activiteiten, deze ontwikkeling die er wél is, wil men met dit project recht doen en ondersteunen.

Het project WEL in Ontwikkeling brengt met partners in de regio's een nieuwe beweging op gang in situaties die zijn vastgelopen of waarin jeugdigen zich onvoldoende kunnen ontwikkelen. De ministeries van OCW en VWS hebben Gedragswerk (onderwijs en thuiszittende jongeren), Ingrado (leerplicht en Regionaal Meldpunt en Coördinatiepunt (RMC) Voortijdig Schoolverlaters) en OZJ (Ondersteuningsteam Zorg voor de Jeugd) gevraagd om dit project gezamenlijk te realiseren.

Wat gaan ze doen?

In totaal gaan het projectteam in 75 samenwerkingsverbanden aan de slag. In elke regio ligt de focus op 5 jeugdigen. De eerste fase bestond uit drie pilotregio's. In interviews vertellen ouders, jeugdigen en betrokken professionals hoe ze kijken naar de vrijstelling, welke ontwikkeling er al wél is, wat hieraan bijgedragen heeft en wat zij denken dat er nog meer aan ontwikkeling mogelijk

is. In de tweede fase, die nu loopt, komen daar 11 regio's bij. In de derde fase wordt uitgebreid naar 42 regio's en in de vierde fase naar 75. Daarmee ontstaat een landelijke dekking. Ondertussen stimuleren de partijen de landelijke dialoog met als doel ook jeugdigen die niet aan het project deelnemen en in vergelijkbare omstandigheden verkeren, mogelijkheden voor passende ontwikkeling te bieden.

De ouderorganisaties hebben ervoor gepleit dat de middelen ook ingezet worden voor de directe ondersteuning van deze jeugdigen. Jeugdigen en hun ouders gaven aan behoefte te hebben aan een cursus (via een mbo-instelling), training of huiswerkbegeleiding. Maar ook lesboeken, meedoen met activiteiten op school of ondersteuning door een maatschappelijk werker. Ook deze directe inzet van de beschikbare middelen is nu mogelijk gemaakt.

Subsidieregeling: direct aan de slag

Samenwerkingsverbanden kunnen tot 30 september 2022 een subsidieaanvraag indienen. De hoogte van de subsidie is afhankelijk van de omvang (leerlingenaantal) van het samenwerkingsverband. De middelen kunnen direct of indirect worden ingezet. Directe besteding voor een concrete ondersteuningsbehoefte van een jeugdige kan zowel immaterieel (cursus, training, huiswerkbegeleiding) of materieel (lesboeken, aangepast bureau) zijn. Met indirecte besteding van de middelen bekijkt men ten minste vijf casussen van thuiszittende jongeren. De middelen worden dan indirect ingezet voor het (opnieuw) in gesprek gaan en blijven met niet-ingeschreven kinderen en jongeren en hun ouders om samen de mogelijkheden verkennen voor leren en ontwikkelen. Besteding op inzet en samenwerking van lokale partners om meer onderwijs mogelijk te maken kan ook (de werkwijze om subsidie aan te vragen wordt zeer binnenkort gepubliceerd).